

Előfizetési díj
Vidékre postán vagy helyben házhoz
hordva:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy hóra	1 „

Egyes szám ára 5 kr.
Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő
napok kivételével.

KELET

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:
Őször hasábozott garmond sor 6 kr. ára
Bágyadój minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb
és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is
nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:
Bécsben: Oppelk Alajos (Wollzeile 22). Haasen
stein és Vogler (Neuer Markt 11).
Pesten: Lang Leopold (Erzsébet-tér 9. z.)

Nyilttári cikkeket
garmond sora után 25 kr. fizetendő.

Szerkesztői szállás:
Belső-farkasutca 76. szám, hová a lap szellemi részét illető
közlemények czimzendők.

Az értékesb cikkek díjaztatnak.
Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:
Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések
küldendők.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A
„KELET”
politikai és közgazd. napilap
nyolczadik negyedévi folyamára.

A „KELET” előfizetési ára:

Okt. — decz.	3 frt.
Egy hóra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

Az előfizetés pénzek, legczélszerűbben pos-
tai utalvánnyal, kiadó Stein János könyv-
kereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után
tiszteletpéldánnyal szolgálok.

A „KELET” kiadóhivatala.

A katolikus autonomiáról.

(Ajánlva a „K. Közöny”-nek.)

III.

(B. K.) A jelenben fennálló nemzetközi
jogi fogalmak szerint külfatalmassággal az or-
szág mindennemű érdekekben, csak mint állam
érintkezhetik, az ország egy része, vagy annak
valamely testülete határozottan meg van fosztva
a követküldhetési jogtól külfatalmassághoz.
Innen az ország katolikus érdekeit is az ál-
lam küldöttei képviselték és képviselik ma is
a pápánál, mint a hogy az állam követi kép-
viselék minden az országon kívül levő külha-
talmasságnál az ország minden érdekeit, tar-
tozzanak ez érdekek szorosban a kormány ha-
táskörébe, vagy se.

A katolikus autonómiai szervezet egyik
pontja azonban így szól:

„Azon esetben, melyekben az apostoli ki-
rály a magyarországi katolikus egyház érde-
keit a római széknél államkormányzati közegek
által képviselteti, az egyház ezen ügyei az il-
lető önkormányzati hatóságokkal egyetértő-
leg lesznek elintézendők.”

E ponttal a katolikus congressus belvá-
gott a király és a minisztérium jogaiba, kik-
nek eddig, mint mindenütt a földön, úgy ná-
lunk is, kizárólagos jogukban volt a követküld-

hetés; megsértette az országgyűlés jogait, mely-
nek eddig kétségbe nem vont hatáskörébe tar-
tozott a követküldés módozatainak meghatáro-
zása; meg akart szüntetni egy ezredéves jog-
szokást és végre le kívánta törpíteni az eddig
kizárólagosan állami képviseletet, mely sohasem
szorult valamely testület beleegyezésére, egy
hazai felekezet képviseletévé. Lehetnek és van-
nak is az ország lakóinak az államától el-
térő érdekei, de ezeket mindaddig az állam
képviselete. Ha egyik vallásfelekezet egyóda-
lulag az országos testület tudta és
beleegyezése nélkül elhatározza, hogy
az állam bizonyos képviseletben az ő egyetér-
tésével határozzon, ép úgy elhatározhatják pél-
dál a görög nemegyesültek is, hogy az orosz
cárhoz az ők beleegyezésével küldjön az or-
szág követet és ép úgy megteheti ezt minden
hazai testület, melynek viszonya van a külföld-
del. Vagy ha már az országgyűlés egyik fon-
tos jogát a követküldés módozatainak megha-
tározását a hon képviselő testületének tudtán
kívül szabadon módosíthatja egy gyűlés, mért
ne módosíthatná bárki is a többi országgyű-
lési jogokat, az eddigi sok százados szokást.

Ime tisztelt lapja az ecclesiának, ily in-
dokokból mondtuk, hogy a kik az autonómiai
szervezet mellett harszólnak, nem tisztelik az
állam jogait.

Szűgyenére azonban szabadelvűnek csúfolt
hazánknak, az annyira magasztalt magyar klér-
us a kezünk alatt levő autonómiai remekben
nemcsak az említett csekélységgel sérti meg
az állam jogait.

Az autonómiai szervezet 13. pontja így
szól:

„Mindazon kinevezéseknél és magasabb
egyházi javadalmak adományozásánál, melyek-
re nézve a kinevezés jogát az apostoli király
ekkorig az állami kormányzat útján gyakorol-
ta, az előterjesztést ezentul az országos ka-
tholikus gyűlés a szabályszerűleg alakított
igazgató tanács által eszközözi.”

Hazánk ős törvényei szerint egyházi ja-
vadalmakat eddig kizárólag a király adomá-
nyozott; 48-iki egyik törvényünk e kizáróla-
gos jogot oda módosította, hogy a király, mint
minden intézkedésért, úgy ez adományozásokat
is csak az illető miniszter ellenjegyzésével te-
heti; tehát a mint a congressusi határozatból
is láthatni, ez adományozás állami közegek jo-
ga volt. A kath. gyűlésnek azonban tetszet
e jogtól az államot megfosztani, mert érdeke
egy követelte.

E közbeszólást a király tettetett közönyvel fo-
gadja, s folytatásig kérdezi:

„Még rajta egyre felhők csüngenek?”
E kérdés bántja Hamlet kegyeletét elhunyt
atyja iránt, s mindjárt a felhő szóra alkalmazott
éles dialectikával, s dővajsággal vegyült gunynyal,
a keserűség hangján válaszolja:

„Dehogy; nagyon is bánt a nap uram!”

A királyné, Hamlet e csipős feleletét a komor
tekintetű király előtt mintegy enyhíteni, de egyszer-
smind saját könnyelműségét és részvétlenségét is
menteni akarván, közbeszól, s kéri Hamletet a gyász
levelezésére, — végül ezt mondván:

„... tudod közös, hogy meghal, a ki él!”

Hamlet e kifejezés fölötti megittközéssel, a
fájdalom és gyöngéd guny hangján viszonozza;

„Igen asszonyom, közös!”

„Ha az: miért
Látszik tehát előttem annyira

Különösnek?

összeszedi magát, hogy épen a királyné által ostro-
molt lelkiállapotának az anya előtt adjon ki-
fejezést, s zaklatott fájdalomnak teljes érzetével vá-
laszolja:

„Látszik, asszonyom?! az is,
Valóban; látszik-ot nem ismerék —sat.

A király következő beszédét, melyben ez ka-
ján erőlködéssel gyámnik tekintélyét fitogtatja, Ha-
met méltatlankodva fogadja, s egy-egy elforduló moz-
dulattal adja jelét türelmetlenkedésének, s azon ön-
kénytelen undornak, melyet iránta érez. Majd a ki-
rályné újabb kérelmére, ennek mintegy ellenállhat-
lan gyermeki érzülettel engedve, feleli:

„Ugy engedelmes leszek, asszonyom!”

Egy hosszú nemzet-életen át országgyű-
lésünk törvénybe iktatta és meghatározta mó-
dozatait a nevezett királyi adományozásnak,
a „K. K.” jóvoltából azonban, jövőre majd
lesz egy második országgyűlésünk, vagy már
volt is, mely kedve szerint kimondja, hogy ez és ezen
jogokat a király és hongyülés kezéből kive-
szí, a nélkül, hogy megkérdené, vagy alkudo-
zásba bocsátkoznék országgyűlés-társával, ad-
ja-e a mit ő kíván vagy se? Ezt azonban a
„K. K.” szabad önkormányzatnak nevezi s
mi változtunk át ultramontánokká, kik ellen-
kezőt merünk állítani.

Ez ultramontánáságra nézve, ha a „K.
K.” megengedi teszünk, egy kis leszarmaztatást.

Hajnald Lajosnak Pestmegye legközeleb-
bi közgyűlésén tartott beszédében szerencsés
volt az ország megpillantani hierarchiájának
foga fehérét. A poroszországi ultramontánok
(ezeket talán nem kereszteli más névre a „K.
K.”) csak azt követelik, hogy a jezsuiták or-
szágukban hagyassanak, Hajnald pedig azt,
hogy a benlevők a mástól kiűzetekkel szapo-
rittassanak. Tehát az ultramontánok védik kül-
földön a jezsuitákat, Hajnald hasonlóan, Haj-
nald et consortes egy szabadabb elvű párt le-
agyalása után megalkották az autonómiát, a
„K. K.” eped az autonómiáért, ki az ultra-
montán?

Különben megvalljuk, örvendünk, hogy a
hierarchia egyik feje adott igazat azon állítá-
sunknak, hogy az ultramontanizmus Magyaror-
szágon is felüti fejét; jobb a nyílt ellen, mint
alattomos barát. Kezdek meg őszinte nyíltsá-
gal a harszot az ultrakatholikusok, a készüle-
teket már ugys megtekték; az országgházba
vittek Apponyit, Sennyeit, csináltak autonómiát
stb. Hadd esmerje meg az ország, kik és mit
akarnak, hogy egy bánjon el velük, a mint
megérdemlik.

A „K. K.” pedig ne piruljon, ha nevé-
n szólítják, hisz ezért nem pirulnak elvrokonai
a Németbirodalomban. A politika első betűje
az őszinteség fusze ezt is új programjához.

— A Magyarország és Romania közt kötött
nemzetközi szerződés a magyar és román vasutak
esetlakozását illetőleg nov. 8-án Costa Foru román
ministerelnök és báró Schlehta magyar-osztrák fő-
consul által aláíratott, s nov. 13-án a magyar mi-
nisterelnök kezeihez került.

A királyi pár, Hamlet e látszólagos engeszt-
lődsében megnyugodva, kíséretével távozik.

Hamlet egyedül van, s következő beszédében:
„Oh hogy nem olvad, nem hígul, s enyész
Harmattá e nagyon, nagyon merő hús!” — sat.
sebzett kedélyének mélyből törnek elő minden ez
ideig visszafojtott érzelmei, melyeknek hangja hiven
festi a legnemesebb, legbensőbb érdekeiben sértett
fin állapotát; szávaiban: fájdalom, keserűség, guny,
kétely, tragikai élez, nagy lelkének teljes fólhábo-
rodása, s végül: a legbensőbb elérzékenyülés nyilat-
koznak.

E magánbeszédéből ismerjük fel Hamlet termé-
zetének minden elemeit, s azon dult állapotot,
mely őt az egész világgal szembezállni készíti. Ez
azon mesteri önléírások egyike, minőkkel Shakspere
főhőseit, a cselekményből folyólag, s jellemeikhez
illően beszokta mutatni, de egyszermind a szerep-
lő saját képességét is! — Hamlet ép oly elrethű
biographiát ad itt magáról, mint III. Richard
első magánbeszédében, Machbeth első jelenésé-
ben, Othello a tanácsban, Coriolan első meg-
jelenése alkalomával, sat. — Ez önléírásokban mu-
tatja meg a színész, hogy mit várhatunk tőle; ezek
hű festésével nyújthat biztosítékot a felvett
alak helye s ábrázolására, következetes, összhangzó,
határozott keresztülvitelére.

Hamlet még önmagával foglalkozik, midőn
Wirtembergből érkezett iskolatársai és barátai azzal
a hírrel jönnek hozzá, hogy a mult éjjel atyja azel-
lemét a vár melletti téren megjeleni látták. E hír
Hamletet egész lényében megrendíti, részint azért,
mert — az akkori hit szerint — vallásos érzelmei
azt sugallják, hogy csak a meggyilkoltak
szellemalakjai járhatnak vissza sirjaikból; részint pe-

Haynald Lajos beszéde Pestmegye közgyűlésén.

(Vége)

Azt ne tanuljuk el, ugymond, Poroszországtól,
a mi annak hasznára soha nem lesz. Azon dra-
koi rendszabályok, melyeket Poroszországban életbe-
léptettek, nem azon 2—300 szegény jezsuita ellen
vannak intézve, kikkel a legyőzhetlennek hitt Fran-
ciaországgal diadalmasan megküzödt. Bismarck
könnyen elbánhatott volna különben is; Bismarck-
nak más célja vanna szóló szerint, melyeket kön-
nyű felismerni. Ex unge, leonem. E rendszabályok
a katolikus egyház ellen vannak intézve. Azon sen-
ki, még Bismarck ellen sem hitt ürügy, hogy a leg-
kitűnőbb népevelő és vallásthirdető szerzetek a je-
zsuitákkal összekötöttesben állanak, a jezsuitákkal
együtt ezek is kitiltattak. Megindult ezzel egyidőben
a hadjárat a püspöki kar s az egész egyházkormány-
zat ellen. Bismarcknak sikerült Németországot saját
kalapja alá hozni, most még vallásilag is szeretné
egyenlősíteni, elérkezettnek látja az időt, hogy azt,
mivel vallásos téren czéljainak elérésére szövetkezett,
most megerősítse, és azonosítsa a nemzetet antika-
tholikus czéljaival. Szóló a vallásgegyenlőség és
egyenjóság elvénél fogva ezen eljárásnak követé-
sét nem tartaná helyesnek. A két kérvényben ezen
kívül még felhozatik a jezsuitáknak számtalan sok
bűne. A jezsuiták első háza Nagyszombatban alakult
1561-ben; ez időben már magasban lobogott a vallá-
si egyenlenségek lángja. Nem ők voltak azok, kik
azt meggyújtották. Ki tette azt, azt megfogja mon-
dani a történelem. A jezsuiták már lángba borulva
találták a hazát. A protestansok ellen drákói szigor-
ral hozott törvények már érvényben voltak, midőn
a jezsuiták bejöttek, hozva magukkal buzgalmat,
lelkeseledést és odaadást azon ügy iránt, melynek szol-
gálatában állottak. A történelem nagy eseményeit
nem egyes emberek, nem egyes kasztok hozták lét-
re; azok az emberiség vagy nemzet életének szer-
ves, benső fejleményéből alakulnak. Ha Luther és
Kálvin nincs, lett volna más, ki azon szerepre vál-
lalkozik, mert a nép életéből forrott ki az akkori
mozgalom. A történelem kiváló momentumai önma-
gukból, természetszerűleg fejlődnek ki a népek éle-
téből, — az embereket megtalálják. Az eszme ön-
magától testetlül meg s kezd működni, megragadja
a közérzületet, mely terem apostolokat önmagának.
Ezért nem lehet a jezsuitákat azzal vádolni, hogy
ők hozták a veszelty, a bajt az országba.

A történelem egészen más álláspontot foglal
el, s midőn elismeri azok érdemeit, kik valamely
eszmének szolgálatában nagy és heroikus tetteket vittek
véghez, nem tekinti egyszersmind őket a mozgalom
okozói és megindítóinak. Ha a jezsuiták beállottak

dig: mert hön szeretett atyját fogja viszont láthatni,
kitől egyszersmind a meggyilkoltatására vonatkozó
legbiztosabb adatokat reméli nyerhetni. —
E hír vételét megelőzőleg, a legelősebb guny hang-
jába vegyült keservvel festi barátai előtt az udvár-
és saját helyzetét, midőn így szól:

„Gazdálkodás, Horatio, gazdálkodás!

Töröl maradt hidegsütlőtől kiált

A nászi asztal. Oh! Horatio,

Inkább halálos ellenségetem

A menybe láttam volna, mint megérjem

Azt a napot!”

Majd atyjára emlékezve, élénk képzelődését a

visióig fokozz:

„Atyám! . . . ni, mintha látnám

Atyámat!”

s a legnagyobb kegyellett, a fiai szeretet buzgóságá-
val, s egész elragadtatással mondja:

„Ó volt az ember, vedd a kármi

részben;

Mását e földön nem látom soha!”

Mintha mindezen megjegyzéseivel mintegy elő-
készítené azon megrázó benyomást, melyet reá az
atyja szellemének megjelenéséről vett hír gyakorol.
E rendkívüli közlemény lázas izgatottságba hozza
minden idegeit, rohamos sietséggel ostromolja bará-
tait kérdőgetéseivel, s a legnagyobb feszültséggel
les ajkairól minden szót, mindaddig, míg azok aty-
ja megjelenéséről, s egészben látott alakjáról, a leg-
kisebb részletekig, meggyőző bizonyosságokat monda-
nak. — Ekkor merész elhatározás dagasztja izmait,
s a szellem megjelenési helyére úgy távozik, mint
egy tettekrezés hős. —

Éjfélkor érkezik, barátai környezetében a vár-
kastély előtti térré, hol atyja szellemét nyugtalanul
várva, először így szólal meg:

a nyitra talált küzdőterre, meggyőződéstől vezérelt hívei levén egy nagy eszmének, mely körül folyt a harc, az magyarázható. A kik ellenük harcoltak, sem voltak oly azelőld természetűek, hogy jogosítva volnának rájuk követ dobni. Szólv emlékeztet a kassai és kolozsvári vérengzésekre, melyekben a jezsuiták szenvedtek vértanúságot; János Zsigmond hadjárata a székeség körében az unitarius vallás terjesztése körében. Erdélyben — így folytatja szólv — püspöki hivataloskodásom ideje alatt évenként megjelentem Csik-Somlyón azon nagy nemzeti ünnepélyen, melyet ők azon napnak emlékére, melyen a lelkes székeség asszonyok konyhaeszközeikkel felfegyverkezve kivonultak a férfakkal a nagy erdőre, hogy ott bevárják János Zsigmondot, ki vallási meggyőződésükön erőszakot akart elkövetni. A győzelem az övék volt. De a mi még több, így szól tovább, a katolikus egyház még fejétől is meg volt fosztva, a mennyiben a püspökök és káptalanok nem volt szabad Erdély földjén laknia egy századnál tovább. A hol ily eszközök használtak, nem csoda, ha más részről szintén elkeseredés foglalt helyet. Illosos intra muros peccatur et extra. De az elkövetett bűn mindenkor csak egyese és nem az egész intézmény bűne. Az mondatik, hogy ki voltak tiltva Erdélyből s oda visszamentek. Bethlen Gábor, a protestánsok tudományos érdekeit a legnagyobb eszélyességgel és bölcsességgel előmozdító protestáns fejedelem volt az, ki őket visszahívta, tanácsukkal akarván élni tudományos intézeteinek szervezésében. Vádoltatnak a jezsuiták — így folytatja tovább — hogy a syllabust és vatikáni zsinatnak határozatait eszközölték ki. Múltotassanak megihni nekem, hogy a római dolgoknak teljes ismeretével bírok.

1852-ben és 57-ben szerencsés voltam az egybegyűlt összes püspöki kar tollviróje lenni; később a hazai körülmények úgy hozták magukkal, hogy talán tulajdon ügytelenségem folytán kíváncsiorolni kényszerültem. A concilium tartama alatt oly álláspontot foglaltam el, mely képesített a dolgok meletének pártatlan megítélésére. Az a mi a vatikáni zsinatban elhatározott, nem új tan. Az angol protestánsok nem rég irtak Bismarknak, kijelentvén, hogy ők már 300 esztendő előtt küzdöttek a pápa esalhatatlansága ellen, s a győzelemről gratulálnak neki. Tehát tanulságot tesznek róla, hogy az volt doctrina in ecclesia; bár nem volt doctrina ecclesiae. De a praxisban tökéletesen el volt ismerve. Különböző bizalmasan felfedez egy titkot, mely megvan győződve, hogy nem fog elárulni. Én theologus nélkül mentem, ugymond Rómába. Szokás tudniillik, hogy a püspökök ily tanácsadót vigyenek magokkal ily alkalomkor. Ott választottam egy theologust, ki — ne múltotassanak megijedni, — ugyanazon jezsuita volt, ki a legtekélyesebb munkát irta az infallibilitás ellen, melyet Ketteler kiadott. Magának a jezsuiták generálisának, Bekrnek theologusa egy igen szabadlelv, ezen tannal egyet nem értő jezsuita volt. Így tehát az is valótlán mit a kérvény mond, hogy a jezsuiták volnának azok, kik a jó és rossz időt, a szelet, menyődörgést és zivatart támaszták. Az mondatik tovább a kérvényben, hogy ők a „finis sanctificatio media“ elvének személyesítői. Vajjon ezen elv a jezsuiták kizárólagos tulajdona-e, nem tudja; de annyit mondhat, hogy a kitűnő ékesszólású pater Rott azon felhívására, hogy a ki a jezsuiták irataiból ezen elvet ki tudja mutatni, 1000 aranyat kap, még senki nem jelentkezett. De ők a reservatio mentalis feltalálói, a minek folytán attól lehet tartani, hogy nem fogják tisztelni az állam törvényeit.

A reservatio mentalis szóló szerint mindenütt érvényre lépett, még a reformatorok első főnökeinél

„A lég csipősen mar, bizony hideg van!“

Már e kifejezésben nem annyira a külső hidegnek érzése, mint inkább a szokatlan helyzet rendkívüliségeiből származott belső borzongása nyilatkozik, mely percéről percze növekedő türelmetlenül kérdezi:

„Hány óra most?“

A mit ezentul a szellem megjelenése perczéig beszél: inkább szaggatott, mint folyékony, s minden figyelemmel a környékét vizsgálja, honnan a szellem jöveletét várja, s inkább csak azért beszél, hogy ezzel igazoltságát némileg csillapítsa; ily módon értelmezhető ama tulterjedt beszéd, mely így kezdődik: „Ez ám bizony“ — sat.

(Folyt. köv.)

Ladányi Gedeon

székfoglalója.

A m. t. académia a második osztálynak Horváth Mihály elnöke alatt november 11-én tartott ülést Szilágyi Sándor nyitotta meg, fölolvastván Ladányi Gedeon lev. tag székfoglaló értekezését: „A modern alkotmányos monarchiai intézmények a középkori államokban“ czim alatt.

Értekezéskor végig tekint Európa történetén, fölmutatva abban azon eszmék nyomait, melyek ma ez egész földrészen mind jobban diadalra kezdenek jutni.

A modern alkotmányos monarchiai intézmények legkorábban fellelhetők a pyrenaei félszigeten, Angol és Magyarországon. Ellenben Olasz- és Németországban voltak ugyan alkotmányos intézmények, de nem volt ugyan monarchia, de nem alkotmányos.

Az aragoniai és castilii királyság alkotmányának sarkalatos intézményei voltak: a királyság örökösödési természete; a törvényhozás jogának a király és nemzetgyűlés közti megosztása, továbbá az, hogy a nemzetgyűlésnek a főpapságból, a nemességből

is, valahányszor a hitükkel ellenkezésben levő törvények követésére akartak kényszeríteni. Hányszor hivatkoztak ők a német birodalmi törvények ellenében arra, hogy inkább kell engedelmeskedni az istennek mint az embernek? És vajon hányszor és hányszor tagadták meg a jezsuiták a törvényekkel szemben az engedelmisséget? A mi a jezsuiták nevelési rendszerét illeti, s azon ügybuzóságot, melylyel hivatásukban eljárnak, arról tanuságot tehet, mert látja, s csodálja bennük azon odaadást, melylyel a jezsuita ifjúságtól kezdve nem tudva semmit magának, még azon ruhát sem, mely testét fedi, azon kendőt sem, melylyel izzadságának cseppeit letörli, hivatásának áldozza magát.

Hivatkozik Hugo Grotiusra, a nagyhirű protestáns íróra ki párját nem találta a jezsuitáknak a nevelés terén; Verulamio Baco-ra, ki az általa alkotott philosophiai rendszerből származott nevelést a jezsuiták példájára vette ismét fel; Nagy Frigyes az üldözött jezsuitákat saját államába hívta meg, s mint Katalin orosz cárnő rájuk bízta a nevelésügyet, mert — mint D'Alambert írja — elismerte nevelési rendszerük jelességét; és tudományosságukat. Ugyanezt tette az orosz cár, Pál 1414-ben. Szólv az előadott okoknál fogva arra kéri a bizottságot, hogy a kérvényeket egyszerűen tudomásul vegye.

Mindez csak annyira hatott, hogy Pestmegye pártolását határozta el a Szeben és Arad kérvényének.

A porosz trónbeszéd.

Az országgyűlés nov. 12-én a következő és Roon gróf által felolvasott trónbeszéddel nyitott meg: Moltóságos, nemes, tisztelt urak az országgyűlés mindkét házából! A császár-király ő felsége engem megbízni méltóztatott, hogy a monarchia országgyűlését legfelsőbb nevében megnyissam. Miután megihusult a a remény: a kerületi rendtartás reformját a júniusban elnapolt ülésszak újra megnyitása után befejezhetni, ő felsége kormányja szükségesnek tartotta, az e tekintetben eredmény nélkül maradt ülésszakot befejezni, hogy egy új ülésszakban oldhassák meg e fontos és sürgős feladatot és azon törvényjavaslatokon kívül, melyeket önköböz már a most lefolyt ülésszakban juttatott, más fontos törvényhozási feladatok terjesztésén önköböz.

Már az 1873. államháztartási költségvetés korábbi előterjesztéséből tudják önköböz, hogy Poroszország pénzügyi helyzete mindenben kielégítő: hogy a meglevő eszközökből nem csupán az összes államigazgatás terén felmerült kiadási szükségleteknek lehetend nagy mérvben eleget tennünk, hanem hogy a tartományi alapok alakítására, államhivatalnokoknak engedélyezendő lakbérpótlékokra és az államadósságok rendkívüli törlesztésére is tetemes összegeket szánhatunk. Egyuttal megengedi a pénzügyi helyzet azt is, hogy a lakosság kevésbé vagyonos osztályai javára szándékba vett terjedelmes adóleszállításokat életbeléptessük.

Az 1851. május 1-jén kelt, egy osztály és osztályozott jövedelmi adó életbeléptetésére vonatkozó törvény módosítása tárgyában haladék nélkül törvényjavaslat fog önköböz elé terjesztetni. Más előterjesztések fognak történni, melyek czélja az állam viszonyait a vallási társulatokhoz különböző irányokban tisztába hozni.

Mindenekelőtt ujjolag az eddigi kerületi intézmények átalakításával lesznek önköböz elfoglalva. ő felsége kormányja mélyen át van hatva annak szükségétől, hogy a reformot, melynek keresztülvitele a szükséges pénzeszközök megadása által könnyítve van,

és 1133. óta a városok képviselőiből álltak. Ezen alkotmányt biztosító intézmények voltak — a jus resistendi-n kívül — a királyok koronázási esküje, melynek letétele előtt a született király nem lehetett tettelegesen királylyá és a nemzetgyűlésnek befolyása a királyság fő kormány-hatalmára. A mi ezen utóbbit illeti, ez, kezdetleges állapotában, a fegyveres ellenállási joggal volt kombinálva. Nevezetesen Aragoniában úgy, hogy az ország főbírája, kit a király és nemzetgyűlés együtt választott, törvényes közbenjáró, sőt ha kellett, bíró volt a meghasonlott király és rendek között. A főbíró ezen politikai hatósága 1287-ben akként módosított, hogy a király főtanácsosait a király és nemzetgyűlés közösen válasszák, és ha még ezután is történnének jogsértések s fegyveres ellenszégülések, a főbíró mondjon ítéletet ezek jogossága vagy jogtalansága fölött és a főbíró felelős legyen az országgyűlésnek. 1348-ban pedig az a változás történt, hogy az egyesek ellenszégülési joga elenyészett, de a főbírónak törvényes hatalom adatott tetteleg megsemmisíteni a király törvénytelen intézkedéseit.

Castiliában nem volt ilyen főbíró, s itt a nemzetgyűlésnek a főkormányra való befolyása abban állott, hogy a király által kinevezett kormányfőfiak mellé választott négyet.

Bár ekként mindkét államnak ugyanazon alkotmányos jogai, s ezen jogoknak csaknem ugyanazon garantái voltak, mégis sokkal gyöngébb volt a castilii alkotmány, mert Castiliában nagy mértékben felbomlott az alkotmányos rendek sulyegye, midőn a városi rend törvényhozási befolyása aránytalanul megnagyobbodott, a papság és nemesség pedig megkisebbedett annyira, hogy nagyon sok eset volt, midőn tisztán csak a városi követekből álltak a országgyűlések. E népletem pedig magában sokkal gyöngébb

mint az állam számos más feladatai megoldásának alapja életbe léptessék.

A kerületi rendtartás tárgyában oly javaslat fog önköböz elé terjesztetni, melyben a korábbi javaslat lényeges alapjainak megtartása mellett több oly módosítás fog indítványoztatni, melyek eddigi beható tárgyalások folytán szükségessékné vagy célszerűeknek bizonyultak.

ő felsége kormányja bizton reméli, hogy e javaslatra nézve teljes egyetértés fog létrejönni, és el van határozva, hogy e jelentőségű feladat keresztülvitelét minden, az alkotmány által nyújtott eszközökkel biztosítsa. A császár és király ő felsége nevében a monarchia országgyűlését megnyitottam nyilvánítom.

A „KELET“ magán-távirata.

Feladatott Pesten nov. 15. 10 ó. 10 p. d. e.

Érkezett nov. 15. 11. ó. 40 p. d. e.

A Deákör tegnapi értekezletén a telepítvényekről szóló törvényjavaslatl foglalkozott. Ma a főrendi ház ülést tart.

Szerdahelyi Kálmán tegnap N. Bányán meghalt.

Thiers üzenete a francozia kamrában kedvezően fogadtatott. Bizottság küldetett ki, mely elhatározza, vajjon a ház az üzenetre felirattal válaszoljon.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, november 15.

ő felsége Joannovics György vallás s közoktatási m. kir. ministeri államtitkárnak e tisztéről való lemondását elfogadván, ez alkalommal hű és sikeres szolgálataiért elismerését fejezte ki.

Az udvar készül elhagyni a fővárost s Mária Valeria főhercegnő lakosztálya már be is van zárva. Azt mondják, ez elhatározásnak oka az uralgó járvány volna, s hogy ha több napi gödöllő tartózkodása után az udvarnak Budapestén a járvány egészen megszűnnék s Gödöllő táján sem jönnének elő ez idő alatt cholera-esetek, az udvar ismét visszaköltöznék, míg az idő keményebb nem lesz. Ellenkező esetben Görzbe vagy Miramarebe utazik Pest érintés nélkül a királyi család, ő felsége azonban egy kihallgatást fog még tartani.

A pesti nemzeti színházat s a hazai színművészetet nagy veszteség érte. Ugyanis Szerdahelyi Kálmán a pesti nemzeti színház tagja, színházukhoz érkezett távirat szerint, Nagybányán, hova beteg szívének gyógyulást keresni ment, tegnap délután mindnyájunk színe fájdalmára elhunyt. Egygyel tehát megint kevesebb azon uttóró bajnokaink száma, kik a hazai művészetnek hervadtan dicsőséget szereztek. Áldás emlékére, béke poraira.

A Ludovica Akadémia természettani, vegytani stb. tanszékére Somogyi Rudolf, a pesti ref. főgymnasium tanára már ki van nevezve s így a lapok által közölt minden másféle hírek egészen légből kapottak.

A magyar- és erdélyországi ev. ref. egyházkerületek f. hó 20-án egybehívott egyetemes értekezlete, az arra mindenfelől kiküldött számos egyházférfiak óhajlása folytán, azon oknál fogva napoltak el, mivel a már is sok helyen mutatkozó s

volt, semhogy ellenállhatott volna a királyság folyton növekedő hatalomvágyának.

Ha az anglo-normán és a magyar királyság intézményeit összehasonlítjuk az aragoniai és castiliiakkal, azt találjuk, hogy az angol királyság egy tekintetben világos előnyben van eme 3 fölött, de minden másban sokkal hátrább. Angolország ezen előnye a királyság örökösödési természete, mely a XIII. század végén már kétségbe sem hozott. — Ezzel függ össze, hogy az angolok előtt mindig nagyobb tiszteletben állott a királyság, mint az itt nevezett államokban. Egyéb tekintetekben pedig igen is hátrább állt; mert az angol charta csak a személyes szabadságot, és a parlament önadoztatási jogát biztosította; sőt még az adókövetés tárgyában is nem egy kibúvó ajtó hagytott a királynak. A törvényhozási jogból pedig semmit sem adott. Ellenben a magyar bulla nemcsak a királyok egyes önkénykedéseit és zsarolásait ítélte el, hanem az akkor képezhető alkotmányos jogok teljes élvezetére jogosította a magyar országgyűlést.

Az angol parlamentnek az idők folyamában kellett lépésről-lépésre haladva megszereznie azon alkotmányos jogokat, a melyekkel már akkor bírtak az aragoniai, castilii és magyar államok. Így p. o. az önadoztatási jogot még 1333-ban is tisztázni kellett, sőt még akkor sem hozhatta teljesen tisztába. Még több időbe s fáradságba került, míg a törvényhozásban részvétel jogát kivívhatta. E nagy vívmány II. és III. Eduárd korára esik. Az első lépés e téren az, hogy II. Eduárd alatt, midőn a 1309. évi parlament megajánlja az adót, noha nagyon alázatos hangon, de még is panaszt emel a chartába ütköző jogszérelmek ellen. Majd, ugyanezen király alatt, 1322-ben nagyon ruganyos és kétértelmű kifejezésekben ismertetik el a parlament joga a törvényhozásban. Végre 1345-ben minden kétséget kizáró törvényt alkot III. Eduárd, melyben elismeri a parlamentnek a királlyal eoordinált törvényhozó jogát. De még ekkor is marad az angol alkotmányok egy nagyon gyöngye oldala, u. m. a szólásszabadság

még nagyobb mérvben kifejlődhető epemirigy megszünte előtt híveiket elhagyni nem akarják.

— Egressy Ákos vendégszerepelni Szamosújvárra ment, hol tegnap „Hamlet“-et adták elő.

— A Kolozsvári zeneconservatorium ez évi 2-ik rendes hangversenyét, (melyre a nemtagok is 50 kr. bément díj lefizetés mellett szívesen láttatnak,) e folyó hó 17-én délután fél 4 órakor tartandja meg a városi readeoute teremben. Következő műsorozattal: 1-ór Nyitány Kómvés és lakatos czimű dalműből — Aubertől nagy zenekarral. 2-ór. Karének a kolozsvári dalkör által. — 3-ór. A multkori hangverseny alkalmával kimaradt „Presto“ Mendelssohntól. előadja Lamberg József ur. 4-er. Aria Luciból, éneklő Kőrösi Bertha kisasszony. 5-ór Rondo brillant C. M. Wébertől, zongorán előadja Lamberg József ur. 6-ór. Symphonia (D) Mozártól, előadja a conservatorium zenekara.

— A torna-vívoda megnyitása napját, ma határozta el az igazgató választmány, valamint azt is, fog-e a megnyitás alkalmával zártkörű táncszertély rendeztetni, vagy nem.

— A „Hillaria“ f. évi december 14-én dal-estélyt rendez. Érdekes és változatos műsorozatába a következő művek vétettek fel: Szövetéségi dal, Lachnertől, 2. Eine fixe Idee, Suppétól. 3. Irhoni népdal. 4. Der Entfernten, Schubertől. 5. Honfidal Zymaytól. 6. Der schüchterne Josef, Schöffertől tenor solóval. 7. Árva rózsza.

— Vajna Viktor a „Hillaria“ dalegylet titkára, ki amaz egylet művészi felvirágztatása körül jelentékeny érdemeket szerzett magának, közlel ezen állásától visszalépné, helyébe ideiglenesen Brunner Olivér választgatott meg titkárnak.

— A magyar állampolgárságról Hoffman Pál a Deákör vasárnapi értekezletén törvényjavaslatot terjesztett elő, melyet a belügyminiszter azon ígérettel vett át, hogy bemutatja a minisztertanácsnak.

— Liszt Ferencz hétfőn megérkezett Pestre. Barátai, tisztelői azonnal siettek üdvözlésére. Biliw szintén oda érkezik a jövőhéten. Pozsonyban készül hangversenyt adni.

— Medve Márton Biharmegye volt táblabírája életének 82. évében e hó 12-én Pesten meghalt.

— A szegeci várban levő rabok száma 840. e foghely 1000 rab számára berendezve, most tehát már elég bő.

— A színház tegnap sokkal nagyobb közönséget érdemel vala, mint s milyent falai között látott. Két kis darabot adtak, melyek közül az egyik hatóságos drámai mozzanatokban, a másik eleven vídorságokban gazdag s az előadók is elég sikerrel érvényesítik a darabok előnyös oldalait. Első Bayard Felolvasónője járta. A vak kapitányt Kovács Gyula, Karolint Boér Emma, az örökség-sóvár unokaöccsöt Halmi s a könnyelmű, de nemes katonatisztet Krasznai személyesíté. A felismerési szép jelenetet, atya és leánya közt, valódi bravourral vitte ki a két főszereplő s mig Boér Emma minden érzélgés nélkül, de való bensőséggel mondta el az állítólagos levelet, Kovács Gyula művészién tüntette föl a büszkeség és szeretet erős küzdelmeit. Halmi jó kedéllyel és sikerrel, Krasznai a szokottnál több könnyűséggel mozgott. Dezső (Edgar) szintén elég ügyesen adta kis szerepét. Barriere női könnyei már nem folytak oly síman. Valamivel kevesebb tulzás, egy kissé jobb szereptudás csak előnyére vált volna az előadásnak. Boér Emma egy ízben tökéletes tragikai alakot csinált a gyémántokra vágyó asszonykából, mig Fodorné (Delphine) inkább csak szóval adta a képmutatási leccskét, a helyett, hogy játékaival adta volna

hiánya; az angol alkotmányának e betegsége az egész középkorban nem orvosoltatott gyökeresen.

A magyar alkotmányban mindez másképpen volt. II. András 1222.—1231. bullái s III. András törvényei kétségstelen világosságba helyezik a magyarországi gyűlés rendelkezési jogát a legfőbb fontosságú államügyekben is.

A mi alkotmányos jogok biztosítására szolgáló intézményeket illeti:

Angolországban a parlamentarizmus kormányzatnak csirái sem láthatók 1257-ig nálunk pedig kétségstelen bizonyossággal látható annak kezdete az 1231. évi nádor-törvényben, a mely szerint ha az országgyűlés nincs megelégedve a nádornak, mint az ország főtitkviselőjének eljárásával és ezt bepanaszolja a királynál, ez tartozik helyette mást nevezni ki. Angolországban pedig 1257-ben csak annyi történt, hogy a királlyal elégedetlen parlament, forradalmi utra térve maga valasztotta a király tanácsosainak felét. Ez annyira nem illet az anglonormán királyság szerkezetébe, hogy csak a forradalam végéig tarthatott, s ezzel együtt annyira megbukott hogy soha többé szó sem volt arról, hogy a parlamentnek is azava lenne a király tanácsosainak megválasztásában.

A magyar országgyűlésnek pedig nem csak az a joga maradt meg, hogy más nádor kineveztetését kíváuhassa, hanem, 1281-ben törvényes jogot nyert arra is, hogy a király főtanácsosainak u. m. nádor, országbíró tárnok és kancellárnak megválasztására a királlyal egyenlő mérvben befolyhasson, és hogy a törvények végrehajtásával megbízott tisztviselőket megszámoaltathassa. Az 1298. évi magyar törvény pedig azt is világosan meg szabta, hogy a királynak bármely intézkedése érvénytelen legyen a mellé rendelt tanácsosok beleegyezése nélkül. Szóval: Magyarországnak 1231. 1291. és 1298. évi törvényei kétségstelenül elismerik a magyar országgyűlés ellenőrző befolyását a király főkormányhatalmára.

(Vége következik.)

a példát. Halmi szokott kedélylél, Krasznai szokott akadozással szerepelt. Kényd stereotyp inasi alakjai (mindkét darabban) inkább a karzatnak voltak számva. Közönség jó hangulatban.

Gregus Ágost tanulmányai két díszes kötetben jelentek meg Ráth Mórál s igen méltók a szépséget barátainak teljes figyelmére. A jeles íróknak 1851-től 1873-ig írt aethetika tanulmányai, szinbírálatai s az akadémia és Kisfaludy-társaság körében tartott beszédei vannak itt összegyűjtve. Írók, olvasók egyiránt tanulhatnak belőlük.

A szász nemzeti egyetembe képviselőül Szabenszék Kástner Henrik, Schochterus Károly és Bruckner Vilmost választotta meg. A szavazás megkezdése előtt, minthogy a szék lakosságának nagyobb része román, ügyvéd Préda indítványba hozta, hogy az egyik képviselő román legyen, még pedig: dr. Racuciu, vagy dr. Borcia. Ez ajánlat azonban elotagadásra nem találván, a szavazás megkezdésekor a románok a gyűlési termet elhagyták.

Török Miklós, színházunk volt tagja közelebről váltott jegyet Szakál Róza kisasszonynyal a debreceni színház egy kedvelt tagjával.

A kraszna-középszozlomkamegyel tanfelügyelőségél üresedésbe jött tollnoki állomásra pályázat van hirdetve. A folyamodványok a tanfelügyelőséghez dec. 9-ig nyújtandók be.

Hymen. Benel Ferencz ügyvéd tegnap jegyezte el a kedves Gajzágó Terka k. a.-t. Az ég áldását kívánjuk e szép frigyre.

Az „Ellenőr“ közli Kovács Domokos polgármester és Gyarmathy Ferencz nyilatkozatát, melyben hamisnak nyilvánítják a „M. Polgár“ s utána az „Ellenőr“ azon koholmányát, mintha Udvarhely felmondta volna tisztét Lázár Mihály főispánnak. Az „E.“ úgy akar kimászni a sárból, hogy a szerinte effélékben ügyes lap társa a „M. P.“-ra bizza, az úgy kikémlését. Erdemlett megizsteltetés!

Magyarországgal napról napra bővebben foglalkoznak a külföldi lapok. Legújabbban a finnnek ir felőlünk Donner Ottó az a finn tudós, ki megtanulván nyelvünket, a nyarat itt töltte, s Budenz és Szarvas akadémiai tagok kíséretében Győr és Pápa környékét is bejárta. Most a helsingfors „Morgenbladet“-ben közli uti jegyzeteit ily ezim alatt: „En Resa i Ungern, Sommarn 1862.“

Camoens „Luizádá“-jának magyar fordítását a bécsi világtárlaton a portugálok is bemutatják, s igen díszes kiállításban szedetik ki Greguss Gyula fordítását.

Reverendás lap társunk a barát sipka alól azon felfedezésre jött, hogy a kath. egyház kincseire vetettük szemünket; része lehet benne, mert nagyon félti; mi azonban ezt tudva lemondunk a reményről, hogy mi is kapjunk belőle, s csak arra törekszünk, hogy az államnak őrizzük meg, mi az övé.

A közigazgatási hatóságoknak az áthágási ügyekben való illetékességének szabályozása fogja legközelebb egy az igazság- és belügyminiszterek megbízottjaiból alakult bizottság tanácskozmányának tárgyat képezni. Ezen bizottság tagjai az igazságügyminiszterium részéről Csemegi Károly államtitkár és Korizmic Antal osztálytanácsos, albelügyminiszterium részéről pedig Ribáry József ministeri tanácsos és dr. Brennerberg Mór t. osztálytanácsos.

A cholera állásáról folyó évi november 13 án beérkezett napi tudósítások szerint Budán, november 12-én 8 újabb cholera-eset merült fel, ehez hozzászámítván az ápolás alatt maradt 153 egyént, az összes beteglétszám 161, ezek közül meggyógyult 5, meghalt 6, oct. 18-ától összesen megbetegült 486, kikből meggyógyult 176, meghalt 163, gyógykezelés alatt pedig maradt 150. Pesten november 12-től 13-ig újabb megbetegült 26, ehez számítván az ápolás alatt maradt 58-at az összes beteglétszám 84, ebből meggyógyult 2, meghalt 11, a járvány kezdete óta összesen megbetegült 160, ebből meggyógyult 24, meghalt 65, további ápolás alatt pedig maradt 71. Pestmegyében Tápió-Bicskén nov. 8-án egy choleraeset merült fel: a beteg gyógykezelés alatt van. Ó-Budán november 9 én ismét egy choleraeset fordult elő; a beteg ápolás alatt van. Szabolcsmegyében Kis-Várdán nov. 8 án egy halállal végződött choleraeset merült fel. Kassán tegnap óta choleraeset nem fordult elő, az ápolás alatt levő betegek közül egy meghalt.

Jókai a milliók közt: Jókai Mór, miután legújabb regényében a bécsi nemzeti bank s arzenál is lényeges szerepet játszik, közelebb gr. Lónyay ajándékoztatta Bécsbe rándult, hogy ez említett helyiségeket megismerje. A bankigazgatóság igen szívesen fogadta őt s az összes helyiségeket bemutatott neki, minden tiltakozás és féltékenység nélkül. Jókai a szerzett tanulmányt először is a „Hon“ tárcájában használta fel, s leírása után mi is érdekesnek találjuk pár részletet bemutatni az említett helyiségekből. Az osztrák nemzeti bank egy egész épületoport négyszöglet foglalja el, melyben a bankjegyek alapjául szolgáló érczinos oly jól van megvédve, hogy ahhoz közönséges emberi erőszak, vagy ármány kivéve az ellenséges hadi foglalást véve, nem férhet. Invazió esetében pedig az egész érczinszet 3 nap alatt, tehát előbb, mint az ellenség Bécsét elérhetné, elszállítható Komáromba vagy más erősebbe. A földalatti helyiség bejáratánál van ama gépezet, mely az érczinszetet terhelő kocsit

az üregbe alábocsátja, vagy onnan felvontatja. Ilyen kettő van, egyiket gőz hajtja, a másikat ember erő. A koci 160 pénzes zacskóval telik meg, mely ezüstben 75 ezer, aranyban 600 ezer forintot tartalmaz. Jókai mind látta azt a szép negyvenhat milliót, a mi jelenleg az osztrák nemzeti bank ércz alapját képezi. Az igazgatósági lakosztályában van elhelyezve az érczreány, melyben egy bank tartalékjegye-összetét őriztetik. „Volt a kezembem — szöli Jókai — egy olyan kis millió (hogy én is elmondhassam) ezer darab ezerforintos egy csomagban. Biz az melegit egy kicsit, mikor az ember megfogja.“ Jókai e helyiségek leírásánál azt az érdekes adatot is felemliti, hogy az osztrák nemz. bank érczpénze volt 1831-ben 12 millió bankjegyei pedig tettek 120 milliót, 1841-ben volt érczpénz 15 millió, bankjegye kibocsátása 165 millió: ma az érczinsze 146 millió; 900 ezer forint, bankjegyforgalma pedig 326 millió. Jókait a főigazgatótól, b. Pipitzlől elkezdve a bank minden hivatalnok a legszívvelibben fogadta s Jókai tárczájának végén köszönetet mond az irányában tanusított előzékeny bizalomért és buzgó fáradságért.

A chinai császár mennyegzője. A menyne birodalom uralkodója megnősült; ennyi körülbelül mindaz, a mit e kétségkívül nagy fényűző pompás szertartásokkal végbement mennyegzőről irni lehet. Londonból ez alkalomra néhány külön tudósító küldetett ugyan Pekingbe, de vajmi sokat az ünnepélyességekből aligha láthattak, — mert a császári menyasszonyt a palotába kísért menetnél sokkal több nem igen volt látható a császári palota falain kívül, a palotába be pedig csak nagy nehezen juthatott az ember. Ellenben érdekes az, a mit a levelezők ez alkalomból a császár női udvartartásáról közölnek, melylyel azt magát chinai udvari törvény szerint mennyegzője napjától kezdve körülvenni tartozik. Az uralkodónak a császárnén kívül 3 első, 9 második, 27 harmadrangú neje, és 81 ágyasa van. Megjegyzendő azonban, hogy a császár tökéletesen fel van mentve mindezek megválasztása alól; azt mások végzik, magának pedig csak annyi teendője van ez ügyben, hogy a választás eredményét jóváhagyja. A császár érintkezése háremével különben a legkisebb részletig szabályozva van. A mi a hárem hölgyeit illeti, gondoskodva van arról, hogy azok mindig kellően foglalkoztassanak. A számos áldozatok, szertartások és a palota belső igazgatásával összekötött kötelességek elegendő mértékben veszi igénybe a császárnét és a 3 első rangú feleséget. A második rangba tartozó 9 feleség mindenike 3—3 harmadik rangú feleség élén áll, és ezeknek oktatást tartoznak adni mindazon képességekben és mesterségekben, melyek Chinában egy magasabb rangú hölgy életét szépitik. Azonkívül a második-rangú nők részt vesznek az áldozatokban és szertartásokban és a császárnét környezik, mikor látogatókat fogad. A harmadik rangba tartozó 27 hölgynek hasonló teendői vannak; azonkívül a felügyeletet viszik a palota női szolgásmélyzete felett. A 81 ágyasnak végre külön teendői mellett évenként bizonyos mennyiségű női munkát és himzést kell szolgáltatniok. A császárné halála esetén ők tartják a szemfedőt, és ha valamely más magas személyiség hal meg, ők mossák meg a halott fejét. Azonkívül szigorú kötelességük oda hatni, hogy minden féltékenység meggátolassék, mely egy férfiből és 120 nőből álló udvartartásban oly könnyen lábra kap. Ily környezet mellett képzelhető, hogy a gyermeket alig átlépett chinai császár nem igen sok időt fog azon teendőknek szentelni, melyek tulajdonképeni hivatását képezik.

Minő kártyákkal játszanak a pesti játékbárlangokban? Közelebb egy pénzügyi felügyelő (respiens) jelent meg a pestvárosi kapitányságnál s azon óhaját fejezte ki, hogy szeretné megtekinteni a játékbárlangban nem rég lefoglalt kártyákat, ha meg vannak-e stemplizve. A rendőrségi hivatalnok biztatja, hogy meg lehet nyugodva a bélyegek felől, mert azok rajta vannak a kártyákon, hanem a felügyelő személyesen akar meggyőződni s végre meg is mutatják neki. „Ezek a kártyák mind hamisak!“ — mond a fináncz és a rendőrök csodálkozva és kétkedőleg rázzák fejüket. „Ismétlem, hogy hamisak és ha nem hiszik, tényleg bebizonyítom“ viszonza a felügyelő és előveszi a nagy mennyiségű összehalmozott kártyákat, összekevertet s aztán fonák oldaláról sorban elmondja a rendőrhivatalnoknak, melyik micsoda kártya, miből csakhamar meggyőződhetett minden Tamás, hogy a játékbárlangokban minő kártyával szókták az áldozatra szánt jámbor halandókat megkopasztani. Mikor a respiens általános csodálkozást keltett mutatóványait befejezte és diadalmas mosollyal jártatta végig tekintetét a csodálkozó rendőrhivatalnok, ez feléje fordul és nyomatékos hangon így válaszol: „Annysira világosan megmutatta ön, hogy e kártyák hamisak, hogy valóban végtelen nagy vágyat éreznek önt is koterbe záratni.

KÖZGAZDASÁG.

Vasuti politikánk.

— Északy Károly felolvasása a magyar mérnök-egylet gyűlésén. —

(Folytatás.)

Ez pedig marad bankértékben, a kamat és törlesztési quota pedig folyik ezüstben és pedig 40 után 7%, a mi 100 bankérték után 18 — 19%-ot tesz ezüstben, tehát valóságban esetlen 20 — 22%- papírban.

Ezen alak mellett figyelembe veendő az is, hogy a mellett, hogy a vállalat magát az építkezési közegekkel teljesen ellátja, még külön a társaság és külön a kormány a vonalt felügyelő közseggekkel ellátni kénytelen. Sok és költséges szakács egy kenyhán, hol az egyik fél olesó husból csak örökké levest akar főzni, a másik fél pedig azon hitben, hogy bizony ez drága hus, hát ha nem is „extractum Liebig“ de mégis ikrás, velős, kraftsuppét akar belőle, a mit magyarul úgy hívják, hogy „boullion“; egyik szőza, másik paprikázza, a harmadik rántja, a sok kukta keveri s aztán nem esoda, hogy mikorra elkészül, némelykor kőfőz lesz belőle.

Láttuk tehát immár a két extrémumot, melyek között a többi alak áll; én, mint mondtam, a szerintem logjabb és legroszabb alakot vettem taglalás alá s azok összehasonlításával kísértem meg fel fogásom helyességének bebizonyítását.

E mütétben — való az — hogy a tárgyat úgy szedhetnénk szét az ő elemeire, ha a faktorokat szedhetnénk szét a közvetlen napszámosig és a művet a lapát földig és tégláig, de felolvasásom kerete csakis általános elemezést enged meg, mely ha nem is lehet a részletek szabatos, a felvett témának mégis vázlatát teszi beláthatóvá.

Hasonlitsuk tehát össze a két szélsőséggel. Vegyük fel e hasonlításban egység gyanánt akár absztrakt értelemben, akár mértőföldenkint tekintett egy 100 forintot.

Kiderül, hogy egyik esetben a tulajdonképeni cél 28.3%, másokban 54.8% marad meg, mely ugy áll, mint 1 : 1.9-hez vagyis 2 : 3.8-hoz.

Felvéve pedig egy mértőföldre 800 ezer forintot (Lásd a táblázatot), kiderül, hogy a tulajdonképeni célra egyik esetben 310 ezer, másokban 543 ezer forint marad mértőföldenkint, mely ugy áll mint 1 : 1.9-hez, vagyis 2 : 3.8-hez, a különzet ott tett 233-at 753 után, itt 265-öt 1000 után, a mi körülbelül egyet tesz ki.

Vagyis a különzet egész számmal kifejezve mintegy 27%-ot tesz. Hogy a számításban nagy tévedés nem lehet, szabad legyen egy tapasztalati példával illusztrálni. Számításunk szerint az tűnt ki, hogy a két alak közt a különzet mértőföldennint 233,000 forintot tesz ki és vegyük föl, hogy ezen összeg okvetetlen szükséges ahoz, hogy az ut kiépítve legyen, és vegyük föl, hogy a vonal 60 mértőföldet tesz ki, értvén oly vonalt, mely az 5-ik sz. alatti alak szerint van építés alatt, — tehát a kivitelle van okvetlenül deficizitje — 14 millió ft. És valósággal egyik építés alatt levő ily alaku, és 60 mfdes vonal ezen arányunk megfelelő példával szolgál.

De teoriánknak legnyúkn engedékenyek s mondjuk azt, hogy vagy az egyik alaknál valamit erősen vagy a másiknál valamit gyengén számíthatunk — bár ezt feltéve, de meg nem engedve, szállítjuk le a differenciát felére, akkor is fennmarad 13.5% különzet, mely minden mértőföldnél nevezetes különseget okoz.

És ez elégséges arra, a mit kimutatni akartam, hogy az általam pártolt mód amához képest határozottan előnyös és innét az előny a közbeeső alakokon keresztül fokozatosan leszáll, míg az utolsó alakban az elsőhez képest hátrányosabbá, magában véve pedig határozottan károsnak tűnik ki.

(Folyt. köv.)

Kimutatás.

A tordai kisegítő pénztár egylet forgalmáról october havában 1872.

Bevétel.

Pénztári maradék szeptember hórl 8033 ft. 93 kr. Havi rendes és rendkívüli betét 12279 ft. 43 kr. Könyvdij 10 ft. Kamat, provisio és díj 1721 ft. 81 kr. Bélyegdíj 74 ft. 35 kr. 206 tagtól visszafizetett kölcsön 79870 ft.

Összes bevétel 101.989 ft. 52 kr.

Kiadás.

200 váltó mellett 76023 ft. Kezelési kiadás 296 ft. 17 kr. Bélyegre 74 ft. 35 kr. Tőke visszafizetés 22724 ft. 12 kr. Pénztári maradék 2871 ft. 88 kr.

Összes kiadás 101989 ft. 52 kr.

Közli az igazgató választmány.

Torda november 11-én 1872.

A kolozsvári piaci-árjegyzék novemb. 7.

(alsó ausztriai mérő középár.)

Tisztabúza 7 ft 70 kr. Elegybúza 4 ft 50 Rozs 4 ft 42 kr. Arpa 2 ft 72. Zab 1 ft 20 kr Törökabúza 5 ft 62 kr. Pityóka 1 ft 42 kr. r.ar.hahus fontja 21 kr.

A beszttercei piaci árai november 14-én ausz. mérő Tisztabúza 6 ft 50 kr., elegybúza 5 ft. 50 k. rozs 4 ft 50 kr. kukorica — ft — kr. Zab 1 ft 30 kr. pityóka 1 ft 30 kr. Egy mázsa szalonna — ft — kr. Egy font disznózsír 60 kr. Egy kupa borsó 24 kr., lencse, 22 kr. paszuly, 20 kr. Egy mázsa kenyérliszt — ft Egy font marhahus 20. Egy mázsa széna 1 ft 70 kr. Egy 61 tűzi fa kemény 11 ft — kr.

Marosvásárhely piaci árai november 12 alsó ausz. mérője. Tisztabúza 5 ft. 70 kr, rozs 4 ft 34 kr. Elegybúza 4 ft 20 kr. Zab 1 ft en

kr. Széna kötve 1 ft 75 kr. Egy 61 fa 36 hűv., hosszu 15 ft 40 kr. Egy font fagygyugyrtva. 40 kr. Marhahus fontja 18 kr. Konyhaliszt — ft 12 kr. Lencse kupája 28 kr Paszuly kupája 22 Burgonya mérője 1 ft 65 kr. Disznózsír 60 kr.

An-nyedipiaci árai november. 14-érl ausz. mérő tisztabúza 6 ft 50 kr. rozs 4 ft 50 kr. elegybúza 5 ft 50 k. zab 1 ft 30 kr. Széna 1 ft. 70 kr. Egy 61 fa 36 hűv. hosszu 12 ft. — kr. Marhahus fontja 16 kr. Konyhaliszt 12 kr. Borsó mérője 16 lencse 24, paszuly 15 ft kr. —

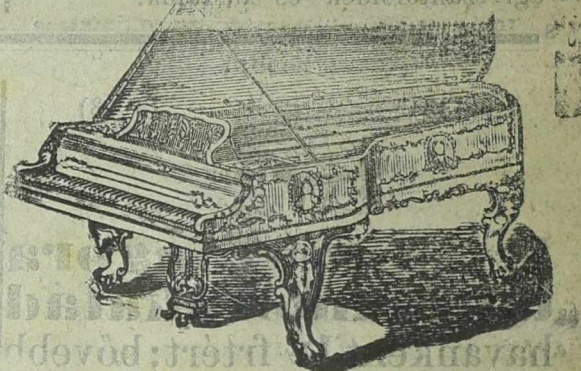
Távirati tudósítás a bécsi tőzsdéről.

Nov. 11-én 5% Metalliques 100 ft. 65.75. Kamat 65.60. Nemzeti kölcsön 100 ft. 69.90. 1860. Kölcsön 102.40. Bankrészevény 991. Hiteltéteti részvények 233.20. Lofidón 10 ft. st. 107.50 Ezüst 106.50. Cs. kir. arany 5.10 Napoleondor 865.— Urhérlí kötvények: Magyarországi 79.50 Temesi 78.50. Erdélyi 76.50 Horvátországi 77. 25

Felelős szerkesztő: Szász Béla.

Nyilttér.)*

KOLOZSVÁRT

DEMJÉN LASZLÓNÁL

kaphatók a legjobb bécsi

zongorák

gyári áron és felelősséggel.

Biasini gyorskocsi menetrendje

1872 november 2-tól:

Kolozsvárról, Szamosujvárr és Deés re és vissza indul naponta kétszer.

Kolozsvárról reggeli 8 órakor és délután

1/2 3 órakor.

Déésről Kolozsvárra reggeli 6 órakor és délután 1 órakor. — Kolozsvárról 1 személy első közbeeső compéba Szamosujvárig 2 fr. 30 kr. hátulsó coupe és imperial 1 fr. 70 kr. Déésig 3 frt. — és 2 frt. 50 kr.

Bármi viszonyok jöjenek közbe ezen fentebbi árai folytonosan megmaradnak, selyebb hágtatni nem fognak sem miszin alatt, az intézet igazgatóságának nem célja az utazó közönség iránt háladatlan lenni, mert jelszava sebes, olcsó és kényelmes közlekedés.

Kolozsvárról Tordára Felvinczre naponta kétszer, reggeli 3, és délután 4 órakor. 1 hely ára Tordáig 2 frt. — Felvinczig első és közbeeső coupe 4 frt, hátulsó és imperial 3 frt. 50 kr. — Minden utas 30 font szabadpöndgyázt vihet magával. Az imperial ülőknek több új Bوندát készített az intézet, egész vonalokra 50-50 kr. díj mellett használhatni egyes utra.

Kolozsvárt, november 2-án 1872.

Kibédi Biasini Domokos

Minden betegnek erő és egészség gyógyszer és költség nélkül:

Revalesciere Du Barry

Londnóbnl.

Minden szenvedőnek egészség az izletes Revalesciere Du Barry által, mely gyógyszer költség nélkül az alábbi betegéseket eltávolítja: gyomor-, ideg-, mell-, tüdő-, máj-, mirigy-, nyálkák, légzési, hólyag-, a vese bajok, gümőkör, aszkor, asthma, köhögés, emésztetlenség, dugulás, hasmenés, álmatlanság, gyengeség, aranyér, vizkór, láz, szédülés, vértórtulás, fülzúgás, roszulés és hányság a terhesség alatt is, diabetes, melakór, elsoványodás, csusz, közsvény Kivonat 73,000 tagusitvány, ből, oly felgyógyulásokról, melyek a gyógyászatnak ellenállottak.

48.421. sz. bizonyítvány. Vág-Ujhely Magyarországi Több éve zavarva volt emésztésem gyomorbajokkal és elnyálkásodással kellett kiüdenem. E bajoktól a Revalesciere 14 napos használata által megmenekültem.

Sterner J. L. tanító a népisikolán.

Gasen, Stiria, Birkfeld posta 1870. nov. 19.

Igen tisztelt ur! Örömmel és kötelességszerűleg elismerem a Revalesciere jó hatását, a hogy ez több oldalról elismertett. E kitűnő szer engem borzasztó lélekzési, nebelyek-től nehéz köhögéstől, feljutt nyaktól, nyomorgótestől szabaddított meg, melyekben évekig szenvedtem.

Steininger Vincze pens. lelkész.

Páris, 1866. april 26,

Uram! Az ön Revalesciere-csokoládéja oly jót tett, mint-hogy asthaticus bajoktól, melyekben évekig szenvedtem, végleg megszabadított

Gallard, a francia hadsereg főintendása.

Adra, Almeria tart. (Spanyolország 1867. oct. 21.

Nagy örömmel jelentem lányom meggyógyítását hosszas szenvedéséből, miket egy bürkötés okozott és az álomtól fosztá meg.

Perrin de la Hittelos francia vice-consul

72.632. sz. bizonyítvány.

Beaumont, 1868. aug. 5.

Az ön Revalesciere-je csodákat művel a betegéknél. Küld-jönnég 72 szelencével.

Balette J., gyógyszerész.

Táplálóból levén mint a hus, a Revalesciere feljötték és gyermekeknek 50-szeres árt megakarintatja gyógyszerében.

Bádogszelencékben 12 fontos 1.50, 1 fontos, 2.20, 2 fontos 4. 50, 5 fontos 10 ft, 12 fns, 20 ft, 24 fns, 36 frj.

Revalesciere-lapnyák, szelencékben 2 frt. 50 kr. 4 fr. 60 kr.

Revalesciere-chokoládé por- és tábla alakban 12 csészére 1.50

24 csészére 2.50, 48 csészére 4.50, porban 120 csészére 10

ft, 288 csészére 20 ft, 576 csészére 36 ft. — Kapható: Barry

du Barry és társánál Bécs, Walfischgasse 5. sz. Kolozsvárt: Binder gyógyszerésznél. Pesten: Török, Prágában: Fürst J., Brünneben: Eder F., Debreczenben: Mihálovis István gyógyszerésznél, Duna-Földvár: Nadhera Pál, Károlyváros Brilli F.-nél, Kanizsán: Lovak Károlynál, Maros-Vásárhely: Fogarasi Dömötörnél, Pozsonyban: Pisztori Felixnél, Székes-Fehérvárt: Diebala Györgynél, Vághelyen Conglegner Ignácznál, Varasdon: dr. Halter A.-nál, Ágrámban Árgalmasova gyógyszerésznél, azokivál a bécsi hán postai uinalvány vagy utánvét mellett szétküldi.

*) E rovat alatt közlötteként csupán a sajtóhatóság irányában való felelősséget a szerk.

